

te moeten ervaren, dat de Herv. Kerk dieper in 't moeras is geraakt dan ooit te voren? Ook in de gebonden kerken: een linkervleugel, die gestadig veld wint, een brede, inerte, vrij onverschillige middengroep, die dreigt hoe langer hoe verder af te zakken, en een rechtervleugel, die behalve uit „bezuarden“ bestaat uit leiders, die om der wille van de „eenheid“ en „omdat men beroering nu niet hebben kan“ het niet wagen, met kracht op te treden tegen de anti-gereformeerde beweringen en strevingen van mensen als Thijs Booy, aldus het kwaad rustig zijn loop latende. 't Staat te vreezen: hoe langer de „leiding“ zich verhardt, hoe minder „kans“ voor de bezuarden. En wat hebben ze aan dode vogeltjes, die men in de hand zou willen stoppen?

De enige eis is en blijft: vrijmaking.

P. D.

Is er nog niet heel veel goeds in de gebonden kerken?

Onlangs werd van synodocratische zijde de vraag gesteld, of wij niet het oog sluiten voor het vele goede, dat nog in de gebonden kerken te vinden is. We kunnen ons begrijpen, dat die vraag werd gesteld door iemand, die meent, dat hij ondanks al het voorgevallene zijn plaats moet vinden in de gebonden kerken. Maar laat de vrager begrijpen, dat we mede juist daarom, wijl we van harte geloven, dat daar „nog zoveel goeds“ is, onze polemiek voeren, met het doel, dat goede voor deformatie en verkwijning te bewaren. Niet zonder schade kan men

blijven in een gemeenschap, die haar eigen normen met voeten treedt. En nu kan men zichzelf wel wijsmaken: ik heb daar part noch deel aan, want ik protesteer — maar met dat al staat men niet los van en tegenover die gemeenschap, maar men heeft zich in haar laten incorporeren, blijft (vrijwillig!) daarbij, en is alsoo mede verantwoordelijk voor het kwaad, daar gepleegd.

Wie in de gebonden kerken blijft staan achter de synoden en de Here vrees, kan zich niet rustig voelen. En mag zich niet rustig voelen. En als iemands kinderen, ziende de onwil der kerkelijke leiders om gepleegd onrecht goed te maken, het meten met twee maten, de verslapping van de kerkelijke tucht, de kerk de rug zouden toekeren en gaan dolen, kan men dan als vader of moeder zeggen: ik ben vrij van hun bloed?

Wie het goede, dat in de gebonden kerken gevonden wordt, wil bewaren en versterken, die make zich vrij. 't Is een zeer veeg teken, dat men op 't ogenblik in de synodocratische gemeenschap publiek ten voorbeeld durft stellen het gebeuren in de Ned. Herv. Kerk, natuurlijk zeer ten genoegen van de Barthiaanse leiders. En wie ziet niet, dat het streven van laatstgenoemden parallel loopt aan het streven van onderscheidene vooraanstaanden in de gemeenschap, die ons uitwerpt? Dat in enkele jaren de toestanden zich zo konden wijzigen!

Is de historie niet normatief, ze is wel instructief. Men spiegele zich aan de geschiedenis der Herv. Kerk! Hoe oneindig veel schoner en gezegender zou „de kerken loop“ geweest zijn, indien de gelovigen, waarvan een groot deel de mythologische „eenheid“ ging vereren, allen zich na 1816 van het opgelegde synodale juk hadden vrijgemaakt!

P. D.

POP. WETENSCH. SCHETSEN

KONING JOSIA VAN JUDA (IV slot)

d. Josia wordt door de Farao verslagen. Wat niemand in Juda en wat ook Josia niet had vermoed geschiedt! De oude zonde van de oud-testamentische kerk, nl. de onbekeerlijkheid van hart en diensgevolge de „verwerdelijking“, uitkomend in de duiksprong in de wereldpolitiek, brengt Juda ten val. Na de dood van Josia komt Juda inderdaad onder de macht van Egypte. Het pascha, dat Josia en zijn volk hadden gevierd en dat de uittocht uit Egypte als uit het diensthuis der zonde betekende en verzegelde, droeg geen blijvende vrucht. En wel hierom, dat de kerk in de pascha niet in geloof had gezien op het bloed van de komende Christus, dat alleen reinigt van de zonde. De reformatie van de eredienst is nog niet de reformatie door de Geest Gods. Zo riep de reformatie van Josia om de reformatie van het nieuwe verbond door de Geest van Pinksteren (vergelijk Jer. 31:31 v.v.). Het oude verbond roept ook in dezen om het nieuwe! Want het Oude Testament wordt vervuld, volgemaakt, in en door het Nieuwe.

e. Tenslotte wordt ons medegedeeld, dat geheel Juda en Jeruzalem rouw bedreven over Josia. „En Jeremia maakte een klaagzang over Josia, en al de zangers en zangeressen spraken in hun klaagzangen over Josia tot nu toe. En men maakte ze tot een inzetting (vaste gewoonte) in Israël, en zie, zij zijn opgeschreven in de Klaagzangen“. De rouw van Juda was onmetelijk groot. Want nu kwam met Josia's dood het einde van Juda's zelfstandigheid en van het instituut der kerk. De HERE ging toen de afbraak doorzetten tot in de ballingschap. De rouw bij de baar van Josia's laatste trouwe koning is de weeklacht bij het naderend einde van de zelfstandigheid der oud-testamentische kerk. En deze rouw krijgt een profetisch perspectief in de Schriften!

Want na de ballingschap profeteert Zacharia over „de rouwklacht over de doorkerkene“ (12:10-14). Blijkens Joh. 19:37 is met de Doorboorde bedoeld onze Here Jezus Christus. Dan komt de uitstorting of uitgieting van de Geest der genade en der geboden, Pinksteren. En die Geest werkt dan onder de Joden, in het overblijfsel naar de verkiezing, de waarachtige bekering en vernieuwing, vergelijk Hand. 2:37-41. Die bekering gaat gepaard met verslagenheid van hart, met een diep getroffen worden in het hart (Hand. 2:37), dat is naar luid van Zondag 33, antw. 89, een hartelijk leedwezen, dat zij God door hun zonden, ook die van de verwerping van Christus, vertoerd hebben. En nu vergelijkt de Geest der profetie die droefheid naar (de wil van) God met „de rouwklacht van Hadad-Rimmon in het dal van Megiddo“ (vers 11), dat is ongetwijfeld de rouw over Josia bij Megiddo (zie voor nadere bijzonderheden en over de verdere vervulling van deze profetie de Korte Verklaring ter plaatse). En daarna lezen we in Openbaring 1:7: „Zie, Hij (de verhoogde Christus) komt met de wolken en elk oog zal Hem zien, ook zij, die Hem hebben doorkerk; en alle stammen der aarde zullen over Hem weeklagen. Ja, Amen“. Dat kan een rouw bedrijven zijn in bekering en dus uit droefheid over de zonde (zo bij Gods volk), maar het kan ook zijn een rouw bedrijven uit vrees en angst in onbekeerlijkheid (zo bij de in de zonde verharden, Openb. 6:15-17). En zo wordt de rouwklacht over Josia op de laatste dag van deze bedeling „volgemaakt“. Rouw over Josia, vlak vóór de ballingschap, de ondergang van de oud-testamentische kerk; rouw over Jezus Christus om Diens verwerping op Golgotha, vlak vóór het einde van het Joodse volksbestaan, op Pinksteren; rouw op de laatste dag van deze bedeling over de komst van de verheerlijkte Christus als

Redder en Rechter, vlak vóór de ondergang van deze wereld..... Zo verbindt de Heilige Geest Josia met Jezus Christus op Golgotha en Pinksteren en laatste dag. Doch toen Josia werd doorschoten bij Megiddo was dat het voorlopig einde van de kerk, maar toen de Here Christus werd doorkerk op Golgotha was dat het begin van de kerk in het Nieuwe Testament. Want Jezus Christus is de Meêrdere van Josia! En Hij verlost op de laatste dag de kerk van het Oude en van het Nieuwe Verbond beide voor goed uit deze wereld, welke naar luid van Openb. 11:8 geestelijk ook „Egypte“ heet! Josia werd bij Megiddo gestraft om eigen zonde en de zonden van zijn volk; Jezus Christus droeg op Golgotha de zonden van Zijn volk en leidde het uit, leidde het op de weg, niet naar de ballingschap, maar naar het hemelse Kanaän, de vernieuwde aarde! Bij het oud-testamentische Megiddo werd de hele tijd van het oude verbond gestreden om de erfenis der kerk (zie mijn preek over Openb. 16 vs 12-16, welke uitgekomen is) en het nieuw-testamentische Har Magedon (dat is: berg of hoogte van Megiddo) wordt voor eeuwig die erfenis der kerk veilig gesteld, opdat de nieuwe wereld alleen van de gemeente der eerstgeborenen zal zijn! Zo wordt de strijd en de reformatie van Josia, en ook onze strijd en reformatie in deze tijd, vervuld in Jezus Christus. En opdat wij op die eindoverwinning zouden zien en daaromtrent zouden worden onderwezen en daardoor zouden worden bemoedigd en getroost, is ook de geschiedenis van Josia ons in deze Heilige Schrift van Koningen en Kronieken beschreven. FRANCKE.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Gemeenschap in de arbeid

II.

Het gevaar der gemeenschap.

Voortgang van de wijsgerige gemeenschapsidee.

De ontwikkeling van het wijsgerig ideeëncomeplex uit de 19e eeuw, rakende de verhouding en de positie van enkeling en gemeenschap, is in onze eeuw onverzwaakt voortgezet, waarbij het de navolgende wijziging in grote lijnen heeft ondergaan. Men is nu gaan inzien, dat zowel die idee van het tot „wij“ zich sublimerende en evoluerende „ik“, als die van het als „Selbstzweck“ in overeenstemming met het absolute plichtsgebot opererende „ik“ te zeer als zelfstandige grootheden waren gezien en gewaardeerd in de voorgaande eeuw. Men meende nu te moeten oordelen, dat er van een zelfstandig „ik“ nauwelijks gesproken kan worden, daar er alleen van een „ik-gij“-verhouding sprake zou zijn. Het menselijk zijn zou alleen bestaan in een samen-zijn met de ander. In de ontwikkelingsgang van deze wijsgerige gedachte stijgt, zoals men zal beseffen, de idee van de gemeenschap eerst recht torenhoog in aanzien en waarde; de gemeenschap, dat wordt het wezenlijke en alles bepalende van alle menselijk zijn. Die idee der gemeenschap overstraalt alles en overwoekert straks alles, zodat haar toeneming in waarde gepaard gaat met een dienovereenkomstig verlies aan betekenis van de mens als enkeling. Prof. W. J. Aalders sprak in zijn meergenoemd geschrift: „Enkeling en Gemeenschap“, in 1939 verschenen, van een dreigend gevaar der gemeenschap (blz. 39). Het

„DOORBRAAK“ (I)

In zijn recensie van Zijlstra's boek „Tenzij“, een recensie, welke in het najaar van 1951 verscheen, verzekerde Prof. Mekkes, dat de „voorspitsen van de Doorbraak hoe langer hoe meer opschuiven in onze richting“.

Men merkt, dat Prof. M. het woord Doorbraak met een hoofdletter schreef. Zonder twijfel deed hij dat om door de schrijfwijze van dat woord aan te duiden, dat hij daarmee een zéér belangrijk en karakteristiek verschijnsel in het geestelijke leven onzer dagen bedoelde. Een verschijnsel, dat in het huidige leven van het Nederlandse volk ieder opvalt en de dynamiek van het staatkundig — en ander — gebeuren in belangrijke mate bepaalt.

Ieder weet wel zo ongeveer wat men met deze „Doorbraak“ bedoelt. Althans wat men er in éérster instantie mee bedoelt.

De „doorbraak“, waarover we tegenwoordig zo veel horen en waar we allen mee te maken hebben, is immers dit, dat heel veel christenen het bestaan van alle mogelijke „christelijke“ organisaties betreuren, deze zelfs principieel ongeoorloofd achten en nu uit deze overtuiging de consequentie trekken door hun christelijke partij, verbond, vereniging te verlaten om zich bij allerlei „neutrale“ organisaties aan te sluiten. Anders gezegd: doorbraak-mensen verfoeien de antithese, zoals deze zich belichaamt in het in het leven roepen en in stand houden van allerlei „christelijke“ organisaties ter bereiking van allerlei „christelijke“ doeleinden. Ze willen geen isolement van de christenen in eigen kringetjes. Ze begeren, juist als

christenen, zich voluit in het algemene, georganiseerde volksleven te storten om daar als een zoutend zout en een lichtend licht mee te werken aan de ontlooiing van het leven van heel het volk.

Het is uit de verkiezingen van 25 Juni wel zeer duidelijk gebleken, dat het woord van Prof. Mekkes op treffende en benauwende wijze de werkelijkheid tekende. De christelijke partijen hebben een geduchte klap moeten incasseren. Op de antirevolutionaire kandidaten stemde b.v. een percentage der kiezers, dat het laagste is van alle verkiezingen sinds 1918! Om zich op het niveau van 1948 te handhaven had de antirev. partij niet minder dan honderd duizend stemmen méér op haar lijsten moeten verenigen. En het is voor iedere onbevange beoordelaar zonder meer duidelijk, dat we in deze teruggang met een concreet en duidelijk resultaat van de doorwerking der „doorbraak“-idee hebben te doen.

De christelijke pers toonde zich zéér bezorgd over dit gebeuren.

De uitslagen der verkiezingen, aldus „Trouw“, „be-wijzen, dat wij in de Nederlandse politiek op een zeer duidelijke wijze met het doorbraak-verschijnsel te maken hebben. Doorbraak naar het socialisme en naar de reactie.

Het feit, dat nog een zeer groot getal der kiezers voor de christelijke partijen koos mag ons het oog niet doen sluiten voor deze eerste les, die deze verkiezingen ons bieden.

En de christelijke partijen zullen zich op het verstaan van deze les moeten concentreren.

Want hier hebben wij met een zeer ontstellend verschijnsel te maken.

„Dat de A.R. niet hebben verloren — aldus „De

Rotterdammer“ — ten gunste van C.H. of S.G.P. zou er voorts op kunnen wijzen, dat een aantal aanhangers van de Prot. Chr. partijen deze partijen heeft verlaten en gegaan is naar P.v.d.A. en/of V.V.D. Dat betekent dan een doorwerking van de doorbraak, waaraan overigens ook de K.V.P. een deel van haar verlies heeft te wijten (een doorbraak zowel in socialistische als in liberale richting) een verschijnsel, dat aandacht verdient.“

En het „Fries Dagblad“ is met het oog op het genoemde verschijnsel van oordeel, dat de A.R. en de C.H. partij de uitslag van de gehouden stemming zorgvuldig moeten nagaan. „Zij zullen ook ernstig moeten overwegen in hoeverre zij te kort zijn geschoten in beleid en zij dienen zich te realiseren, dat deze cijfers er op wijzen, dat de doorbraak niet is afgedaan.“

Het is geen wonder, dat men in de kringen van de P.v.d.A. jubelt over wat zich op 25 Juni zo duidelijk manifesteerde. In de grote vergadering, welke deze partij in Amsterdam op de avond van de verkiezingsdag belegde, was de doorbraak het thema van de feestspeeches. Het heeft in de laatste maanden gekraakt in de confessionele partijen, riep Mr. Donker uit! Ze verliezen de greep op de christelijke arbeiders. En het Vrije Volk verzekerde, dat „de kracht van de doorbraak“ het opmerkelijkste feit was, dat de stemmencijfers aan het licht brachten. „Voor-al in de overwegend katholieke provincies, maar ook in de protestants-christelijke delen van het land is de winst van de P.v.d.A. voor een deel behaald ten koste van de K.V.P., de A.R. partij en de C.H.U.“

De honderden malen dood verklaarde doorbraak is niet tot staan gekomen, is niet mislukt, zij werkt door.

is nu dat g...
elijk leven
dreigen gaa...
exclusieve c...
van de ge...
waar het w...
te doen in...
Europese e...
onze tijd a...
nemer in h...
over een a...
te mogen...
schappelijk...
als beheren...
eigenaars, e...
gemeenschap...
uitsluitend...
van de ger...
drijfstatken...
gesloten cor...
middenstanc...
bliekrechtel...
ders, die de...
Dat gevaar...
waar langs...
der corpor...
schappelijke...
steeds meer...
in die posit...
van de gem...
actie, die h...
hebben, in...
kerkelijke b...
schap gaat...
meenschap...
over de Chr...
met hen, di...
gers der d...
sen aan te...
ging of van...
ook daar, v...
zich oprin...
onze dagen...
schap in ste...
ten koste...
voor belang...
In dit all...
dezelfde zo...
van de gen...
gaan optre...
meenschap...
sche of ook...
geven, wij...
complex van...
ls ook bij m...
Van Barth...
Mensen b...
als Zusamn...
humaniteit...
zijn van zijn...
(Kirchl. Do...
wijdt in zij...
2e boek, 1e...
Einzeln, d...
waarbij hij...
wanneer hij...
ein menschl...
„gij“ een n...
Mensch im...
veer hetzell

Aan de con...
door de kie...
zijds aan d...
aan de dui...
ten afstaan...

En het i...
overwinning...
sionele kam...

„Voor de...
gen van 1...
DOORBRA...
naar onze...
Werkgemees...
Werkgemees...
de hele part...
uitslag de...
staatkundig...

Men ziet...
grote felt v...
de d o o r

Wanneer...
protestants...
een gevoel...

Vooreerst...
zien, dat d...
werd betoo...
dat het me...
van het teg...
daaromtrent...
overstemd...
braak, zo r...
weten! Het

gang van deze
ren en laatste
n bij Megiddo
rk, maar toen
Golgotha was
we Testament.
an Josia! En
van het Oude
goed uit deze
1:8 geestelijk
gidso gestraft
n volk; Jezus
van Zijn volk
, niet naar de
anaën, de ver-
ische Megiddo
gestreden om
ver Openb. 16
nieuw-testa-
of hoogte van
enis der kerk
alleen van de
Zo wordt de
ok onze strijd
ezus Christus,
zouden zien en
n en daardoor
is ook de ge-
ge Schrift van
FRANCKE.

AAL LEVEN

arbeid

chapsidee.

ideeëncomplex
en de positie
nize eeuw on-
avolgende wij-
den is nu gaan
„wij” zich su-
e van het als
t het absolute
is zelfstandige
d in de voor-
oordelen, dat
gesproken kan
„gij”-verhouding
alleen bestaan
ontwikkelings-
gt, zoals men
ap eerst recht
neenschap, dat
van alle men-
verstraalt alles
aar toeneming
vereenkomstig
enkeling. Prof.
emd geschrift:
erschenen, van
(blz. 39). Het

is nu dat gevaar, dat op zeer ernstige wijze het men-
selijk leven onzer dagen bedreigt en steeds meer be-
dreigen gaat, het gevaar van de gemeenschap, van de
exclusieve overheersing der gemeenschap. Dat gevaar
van de gemeenschap bedreigt ons nationale leven,
waar het van dat leven het nationaal-eigene tracht
te doen inruilen voor het nieuwe van het federaal
Europese en wereldverbondene. Dat gevaar tast in
onze tijd aan de positie van de patroon en de onder-
nemer in het algemeen, die geplaatst worden tegen-
over een arbeidsgemeenschap, die haar rechten meent
te mogen opeisen, en die zelfs bij monde van weten-
schappelijke woordvoerders beweert, dat die positie
als behorend eigenaar of beheerder in opdracht van
eigenaars, een verouderde is; alleen de ondernemings-
gemeenschap zou in deze tijd zijn overgeheven en
uitsluitend toekomstige waarde bezitten. Dat gevaar
van de gemeenschap hangt dreigend boven de be-
drijfstakken van ons vaderland, die men tot vaste,
gesloten constructies wil samensmeden, zowel die der
middenstanders als die der industrie, alles met pub-
liekrechtelijke bevoegdheden voor de bewindvoer-
ders, die deze product- en bedrijfsschappen gaan leiden.
Dat gevaar van de gemeenschap dreigt ook daar,
waar langs de weg der functionele decentralisatie of
der corporatieve staatsgedachte, het gehele maats-
schappelijke leven in afhankelijkheid van de Staat
steeds meer wordt gebracht en voor zover het reeds
in die positie verkeert, wordt gehouden. Dat gevaar
van de gemeenschap bedreigt ook de christelijk sociale
actie, die hen, die politiek voor de doorbraak gekozen
hebben, in haar rijen opneemt en van geen band der
kerkelijke belijdenis wil weten; het getal der gemeen-
schap gaat heersen over de Christelijke Wet der ge-
meenschap. Dat gevaar der gemeenschap komt ook
over de Christelijke politieke partijen, waar zij de band
met hen, die in het sociale de relatie met de aanhan-
gers der doorbraakidee publiek handhaafden, wen-
sen aan te houden. Het Verband van Sociale Bewe-
ging of van Politieke Partij wordt zo overheersend
ook daar, waar principiële bezwaren en moeilijkheden
zich opdringen en om oplossing roepen. Zo wordt in
onze dagen de verhouding tussen enkeling en gemeen-
schap in sterke mate ontwikkeld en veilig gesteld zelfs
ten koste van de enkeling. Beginselen gaan wijken
voor belangen, belangen der gemeenschapstotaliteit.

In dit alles nu is werkzaam, vaak onvermoed, toch
dezelfde zoeven geschetste idee van de overschatting
van de gemeenschap. Er moge nog zoveel verschil
gaan optreden in de wijze van benoeming van die ge-
meenschap, al naar gelang men er een mystieke, ethi-
sche of ook existentialistische fundering aan poge te
geven, wij staan hier voor één en dezelfde wijsgerige
complex van gedachten. Deze filosofische ideologie
is ook bij mannen als Barth en Brunner aan het woord.
Van Barth is de uitspraak: „Die Humanität jedes
Menschen besteht in der Bestimmtheit seines Seins
als Zusammensein mit den anderen Menschen”. (De
humaniteit van ieder mens bestaat in het bepaald-
zijn van zijn zijn als samenzijn met de andere mensen)
(Kirchl. Dogm., deel III, 1, p. 280). Emil Brunner
wijkt in zijn werk „Das Gebot und die Ordnungen”,
2e boek, 1e deel, een kleine 50 bladzijden aan „der
Einzelne, die Gemeinschaft und die Ordnungen”,
waarbij hij zich in dezelfde geest uit als Karl Barth,
wanneer hij poneert, dat de mens „nur durch ein Du
ein menschliches Ich werden kann” (slechts door een
„gij” een menselijk „ik” kan worden). In zijn „Der
Mensch im Widerspruch” zegt hij op blz. 290 onge-
veer hetzelfde als hij betoogt: „Gott hat den Men-

schen so geschaffen, dass der Einzelne immer nur
durch den Anderen, dass das Ich nur durch das Du,
Ich werden kann” (God heeft de mens zo geschapen,
dat de enkeling altijd slechts door de ander, dat het
„ik” slechts door het „gij” ik worden kan). Als hoog-
ste ideaal ziet hij het „Mitseln in Liebe”, waar-
bij het „ik” maar niet tot zijn recht komt, maar
waarbij de „in sich verschlossene Ichheit aufgesprengt
und für das Du geöffnet” wordt (blz. 313) (de in
zich opgesloten ikheid opengestoten en voor het
„gij” geopend wordt). Ook hier dus het zeer nadruk-
kelijk op de voorgrond stellen van het gemeenschaps-
aspect. In het licht van het voorgaande zal men de
verwantschap met de nieuwere ontwikkeling van het
wijsgerig denken in onze eeuw, als geschetst in de
ik-gij-verhouding, gemakkelijk kunnen ontdekken.

Wanneer wij ons nu verder uitsluitend zullen gaan
bezighouden met de idee van de gemeenschap in de
arbeid, dan moge het voorgaande ertoe hebben ge-
diend, om ons bij die arbeid dit bewust te doen zijn,
dat, wanneer op het gebied van de maatschappelijke
arbeid, gelijk op vrijwel alle levensgebieden in onze
dagen algemeen het gemeenschaps-aspect opvallend
geprononceerd naar voren komt, daarbij sterk in re-
kening moet worden gebracht, ook daar waar een
zekere christelijke, aan Barth en Brunner ontleende
inkleding aan de zaak wordt gegeven, dat niettemin
hier bepaalde, wijsgerige ideeën uit deze en de voor-
gaande eeuw aan dit alles ten grondslag liggen en er
de feitelijke stuwkracht aan geven.

Ook wanneer wij het zullen hebben over de ge-
meenschap in de arbeid, zal die grote, alles bepalen-
de Christelijke gemeenschap der heiligen niet uit onze
gedachten en uit ons gezichtsveld mogen geraken. Wij
zullen het ons bewust dienen te zijn, dat Gods Woord
enkeling en gemeenschap, bepaalt en normeert, wan-
neer wij in Galaten 6 die beiden in hun relatie ons
voorgehouden zien: „Verdraagt elk anders
moeilijkheden, zo zult gij de wet
van Christus vervullen. Want indien
iemand zich verbeeldt, dat hij iets is, en het niet is,
dan vergist hij zich zeer”; met het andere woord:
„Ieder moet zijn eigen werk toetsen; dan zal hij
slechts voor zichzelf stof tot roem hebben en niet
voor een ander. Want ieder zal zijn eigen
last dragen” (Gal. 6:2-4). P. GROEN.

Boekbespreking

„Gedenken en Voortgaan.” Referaten
Hemelvaartsdag Ned. Bond van (vrij-
gem.) Jong.-Ver. op Geref. Grondslag.
Bureau: Abstederdijk 315, Utrecht.

Met bijzonder genoegen heb ik de hier gebundelde
referaten, „een dankbare gedachtenis aan de perso-
nen en de arbeid van de overleden hoogleraren Schil-
der en Holwerda”, gelezen.

Ds H. Knoop sprak over Hebr. 13:7: „Blijft
denken aan u voorgangers en
volgt hun geloof na”; Ds J. Kamphuis
over: „Messiaanse Keurcorpskeuze”,
de heldenlijsten in 2 Sam. 23 en 1 Kron. 11. Beide
redevoeringen zijn sober en beheerst van tekening,
zonder geforceerdheid of opschroeverij; de aandacht
wordt niet vastgelegd op wat mensen praesteerden,
maar op Jezus Christus, de Koning der Kerk; ze led-
den het denken en dus ook het gedenken in zuivere
banen, want beide referenten spraken uit het hart

der Schriften. Daarbij een stijl, die aanstonds aan-
spreekt en de interesse wekt en vasthoudt; ook is
hier 't vermogen, door iemand eens aldus omschre-
ven: to put proper words in proper places.

Ds Knoop, als hij de opwekking in Hebr. 13 toelicht,
blijkt rekening gehouden te hebben met de tijd: het
is hemelvaart geweest, Christus treedt op als hemelse
Donateur met feestdonaties (Ef. 4:8); in Zijn gans
vrije genade geeft Hij bijzondere ambtsdragers (Ef.
8:11), die van bijzondere betekenis zijn voor heel
het levensbestaan der kerk: in hun dienstwerk maken
zij bekwaam tot de door Christus gewilde bediening
van het ambt aller gelovigen. En de oogst van hun
ambtsdienst blijft; als ze gestorven zijn, blijft hun
dienst niet afgesloten, maar mogen wij ze zien als
erfstaten, wier erfenis rendabel dient gemaakt in de
vervulling van het profet-priester-koningschap,
waarvan ook de hoogleraren Schilder en Holwerda
in een crisistijd van verval het voorbeeld gaven; hun
geloof hebben wij na te volgen in geloofsvertrouwen.

Ds Kamphuis handelde tegenover Saul's afvallige,
anti-theocratische, anti-christelijke keurcorpskeuze
(1 Sam. 22:7, 8), wijl genomen uit eigen stam en
eigen geslacht, dus uit eigen vlees en bloed, over de
keuze van David, geschied uit heel Israël, zelfs uit
Hethieten, Arameërs en Filistijnen; mannen, gewillig
gemaakt en bereid (al weten we dit niet van allen,
P. D.) om te voeren de oorlogen des Heren (1 Kron. 11
vs 15-19, 12:18). Hierin is Christus Jezus bezig, die
Zijn kerk bracht tot de glorie van Pinksteren en haar
thans oproept tot de worsteling, niet (voornamelijk)
tegen bloed en vlees, maar (ten diepste) tegen de
overheden, tegen de wereldbeheersers dezer duister-
nis, tegen de geestelijke wezens der boosheid in de
hemelen omhoog (vert. Greijdanus). In die strijd
stonden Schilder en Holwerda naar Christus' keuze,
vooraan; zij onderkenden zeer scherp de kerksituatie,
wezen concreet de loop der frontlijnen aan, streden te-
gen valse ironiek en vlagvertoon.

Voor een lief ding wilde ik, dat deze referaten een
plaats vonden in elk gereformeerd gezin, en dat ze
werden gelezen en hun inhoud betracht. Wat daarin
geboden wordt kan niet alleen onze jonge mensen,
maar heel 't gereformeerde volk verder brengen. P. D.

Besluiten van de Generale Synode der
Geref. Kerken, gehouden te Kampen
1951. Uitgeverij J. Boersma, Enschede.

In een „Ten Geleide” zegt de samensteller, Ds H.
Bouma van Assen, dat aanvankelijk gedacht werd
aan de mogelijkheid om een tweede uitgave te be-
zorgen van de door hem verzorgde „Kerkenordening
van de Geref. Kerken in Nederland”, maar dat men
uiteindelijk besloot ook ditmaal nog een supplement
te doen verschijnen.

In een keurig uitgegeven boekje van 110 bladzijden
vindt men hier de Kamper Synodebesluiten bijeen;
de tekst is ontleend aan de gestencilde Acta, door Ds
J. van Bruggen welwillend afgestaan. Boven elk be-
sluit wordt vermeld bij welke bladzijde van de zoeven
genoemde kerkenordening het aansluiting vindt.

Mij ontbreekt in mijn vacatieverblijf de gelegen-
heid, dit (tweede) Supplement te toetsen op het punt
van nauwkeurigheid, maar ik meen, mij in dit geval
wel te mogen bedienen van een argumentum ad vere-
cundiam. En wie in het verleden dergelijke arbeid van
Ds Bouma controleerde, zal zeker geneigd zijn, deze
gunstige mening te onderschrijven.

Daarom: zeer hartelijk aanbevolen! P. D.

of S.G.P. zou
tal aanhangers
jen heeft ver-
f V.V.D. Dat
de doorbraak,
deel van haar
zowel in socia-
erschijsel, dat
st oog op het
at de A.R. en
iden stemming
n ook ernstig
kort zijn ge-
realiseren, dat
rbaak niet is
e kringen van
Junio duide-
adering, welke
d van de ver-
ak het thema
laatste maan-
rtijen, riep Mr
e christelijke
erde, dat „de
ijkste feit was,
achten. „Voor-
cies, maar ook
het land is de
naald ten koste
H.U.
e doorbraak is
zij werkt door.

Aan de confessionele politiek is een slag toegebracht
door de kiezers. De gevleugelde partijen hebben ener-
zijds aan de zuiver conservatieve partijen, anderzijds
aan de duidelijk progressieve P.v.d.A. stemmen moe-
ten afstaan, tienduizenden stemmen.”

En het partijbestuur van de P.v.d.A. riep in zijn
overwinningmanifest de overlopers uit het confes-
sionele kamp toe:

„Voor de Partij van de Arbeid zijn deze verkiezin-
gen van 1952: DE VERKIEZINGEN VAN DE
DOORBRAAK. Onze hartelijke gelukwensen gaan uit
naar onze partijgenoten van de Rooms-Katholieke
Werkgemeenschap en van de Protestants-Christelijke
Werkgemeenschap in de Partij van de Arbeid. Voor
de hele partij, maar voor hen in het bijzonder, is deze
uitslag de overwinning van een grote constructieve
staatkundige gedachte.”

Men ziet het: aan alle zijden erkent men, dat het
grote feit van 25 Juni is: de voortgang van
de doorbraak.

Wanneer men de reacties op de verkiezingen uit de
protestants-christelijke kring bestudeert, kan men
een gevoel van teleurstelling niet overwinnen.

Vooreerst: eindelijk, eindelijk gaat men er iets van
zien, dat de doorbraak een feit is. Herhaaldelijk
werd betoogd, vooral bij voorgaande verkiezingen,
dat het met die doorbraak, ondanks alle beweringen
van het tegendeel, toch maar niets gedaan was! Wie
daaromtrent in het geheel niet rustig waren, werden
overstemd, ja, soms zelfs overschreeuwd! Wat door-
braak, zo riep men, „ons volk” wil daar niets van
weten! Het is principieel te goed geconfijt, dan dat

het daarvoor te vinden zou zijn. De doorbraak is een
idee, een illusie van een groep fantasten! Let maar
eens op, men zal daar nog een poosje over zeuren,
maar dan is het uit! En niemand zal er meer aan
denken, laat staan over praten. Dat kruid tiert niet
in de vaderlandse bodem.

Ja, zo sprák men. Maar nu zijn de feiten te hard,
te ontuchtend. Er is doorbraak. Doorbraak
is zelfs troef. Men kan het niet meer loochenen.

Maar daar komt nog wat bij. Het is zo triest, dat
men de doorbraak pas ziet nu die in harde cijfers
vlak voor ons staat. Nu de doorbraak zich door en
bij de stembus heeft gedemonstreerd!

Toen ik deze dingen overdacht, herinnerde ik mij
een woord van de bekende Otto Weber. Deze spreekt
ergens over de gigantische crisis, die heel het west-
europese cultuurleven reeds tal van jaren doortrekt
en verwoest. En daarbij maakte hij toen de fijne en
juiste opmerking, dat de overgrote massa van deze
crisis pas toen enig besef kreeg, toen ze zich óók in
het economische leven manifesteerde! Dat wil zeg-
gen: toen de mensen haar in hun bezit, in hun eten
en drinken begonnen te merken. Voor de diepste oor-
zaken en de feitelijke verwoesting welke deze crisis
in het leven der Europese mensheid reeds had aan-
gericht, hadden ze nimmer oog, maar toen die crisis
zich ten slotte ook in hun boterham liet bespeuren,
ja, toen gingen ze eindelijk beseffen, dat er toch wel
wat gaande was!

Is het zo óók niet met de heel het leven aantasten-
de doorbraak, welke als een enorme verwoestende
macht het nederlandse volksleven aantast? Nu hij
zich eindelijk óók in de machtsconstellatie,

nu hij zich óók in het getal der zo zeer begeerde
„zetsels” manifesteerde, ja, nu schrikt men ervan.
Nu spreekt „Trouw” zelfs van een ontstellend ver-
schijnsel. Maar men zag, en ziet ook nu blijkbaar nog
niet, dat die stemmencijfers de openbaring zijn van
een proces, dat reeds vele jaren de christelijke volks-
groep aantastte en het al meer smakeloos en mach-
teloos maakte.

Men was toch wel bijzonder verblind, dat men van
de voortvretende doorbraak zo weinig merkte!

Reeds in de officiële antirevolutionaire lectuur kon
men vóór jaren de doorbraak constateren. Ja, hij werd
daar zakelijk op krachtige wijze gepropageerd
en doorgevoerd.

Ik denk hier b.v. aan de beruchte brochures van
Prof. Dr I. A. Diepenhorst. Dit onlangs gekozen Eer-
ste-Kamerlid van de antirevolutionaire partij betoog-
de enkele jaren geleden reeds, dat „het algemeen men-
selijke” in de politiek een grote betekenis heeft en
móet hebben.

Wat hij daarmee bedoelde?

Men hore.

Het „algemeen menselijke” is volgens Prof. Die-
penhorst het geheel van menselijke gaven, krachten,
qualiteiten, praestaties, welke een mens, geheel
staande buiten het licht en de
werking van Gods bijzondere ge-
nade en dus buiten het geloof om,
toch nog bezitten en demonstreren kan. Zo'n mens
heeft volgens Prof. Diepenhorst een „blijvende ont-
vankelijkheid” voor de openbaring Gods, welke „on-
voorwaardelijk aan de genade (!!!) is toe te schrij-